

Σπυρίδων Μαρινάτος 1901-1974

Διήμερο Συμπόσιο
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Αμφιθέατρο "Ιωάννου Δρακοπούλου"
Οδός Πανεπιστημίου 30, Αθήνα

22-23 Ιουνίου 2012

Περίληψεις Ανακοινώσεων Abstracts

Spyridon Marinatos 1901-1974

Two-day Symposium
National and Kapodistrian University of Athens
Department of Archaeology and History of Art

'Ioannis Drakopoulos' Amphitheatre
Central University Building
30 Panepistimiou str, Athens

22nd-23th June 2012

Γιώργος Βαβουρανάκης

Λέκτωρ Προϊστορικής Αρχαιολογίας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

**Η ερμηνευτική δεινότητα του Σπυρίδωνος Μαρινάτου: απόπειρα
επιστημολογικής ανατομίας της ερευνητικής του προσωπικότητας**

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τη σύνδεση του ανασκαφικού έργου του Σπ. Μαρινάτου, με τις συχνά τολμηρές αλλά συνάμα εύστοχες ερμηνείες που έχει διατυπώσει. Για το σκοπό αυτό αναψηλαφεί την επιστημολογική του συγκρότηση μέσα από τα δημοσιεύματά του και σκιαγραφεί τη διαδικασία που ακολουθούσε ο Σπ. Μαρινάτος στην περιγραφή, ανάλυση, σύνθεση και τελική ερμηνεία των ανασκαφικών δεδομένων. Διαπιστώνεται η ένταξη του Σπ. Μαρινάτου στα σύγχρονά του επιστημολογικά ρεύματα, κυρίως στην «ιστορία και διάχυση του πολιτισμού». Διακρίνονται ωστόσο και κάποια προωθημένα για την εποχή χαρακτηριστικά του, όπως η ολιστική προσέγγιση των αρχαιολογικών καταλοίπων, το ενδιαφέρον για τα περιβαλλοντικά δεδομένα και τις αρχαιομετρικές αναλύσεις, καθώς και η έμφαση στην αγροτική οικονομία ως παράγοντα πολιτισμικής εξέλιξης στην μινωική Κρήτη.

Επομένως, η ερμηνευτική δεινότητα του Σπ. Μαρινάτου προβάλλει ως αποτέλεσμα της γενικότερης και χαρακτηριστικής ευστροφίας του αλλά και ενός συγκροτημένου, πολυσυλλεκτικού, θεωρητικού (επιστημολογικού) υποβάθρου. Το μοναδικό αυτό υπόβαθρο διαφωτίζει εκ νέου την ερευνητική προσωπικότητα του Σπ. Μαρινάτου, συμβάλλει στην τρέχουσα συζήτηση της σχέσης αρχαιολογικής θεωρίας, δεδομένων και ερμηνείας, ενώ αποτελεί και σημαντική κληρονομιά για την αναζήτηση της ταυτότητας της ελληνικής προϊστορικής έρευνας στον 21ο αιώνα.

Giorgos Vavouranakis
Lecturer of Prehistoric Archaeology
National and Kapodistrian University of Athens

**Spyridon Marinatos's interpretative skillfulness: an attempt to an
epistemological dissection of his research profile**

The present paper examines the connection between Sp. Marinatos's excavation work and the often bold but also correct interpretations he has proposed. To this aim, it traces his epistemological composition through his publications and outlines the process that Marinatos followed in the description, analysis, synthesis and final interpretation of excavation data. It notes Sp. Marinatos's emplacement within his current epistemological tendencies and mainly the 'history and diffusion of culture.' However, it also distinguishes certain advanced, for the time, features, such as the holistic approach to archaeological remains, the interest in environmental data and archaeometry analysis, and the emphasis on agricultural economy as a factor of cultural evolution in Minoan Crete.

Thus, Sp. Marinatos's interpretative skillfulness projects as the result of both his overall and characteristic agility and a structured, inclusive, theoretical (epistemological) background. This unique background sheds new light on Sp. Marinatos's research profile, contributes to the current discussion of the relation between archaeological, theory, data and interpretation, while composing a significant legacy for the identity quest of Greek prehistoric research in the 21st century.

Ανδρέας Βλαχόπουλος

Επικουρος Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Επί των ήλων του τύπου. Ο Σπυρίδων Μαρινάτος στον τύπο 50 χρόνων

Το 2009, κατά την έρευνα στην οικία της οδού Πολυλά 47, που προηγήθηκε της μεταφοράς της βιβλιοθήκης του Σπ. Μαρινάτου στο Ακρωτήρι, εντοπίστηκε ένα σημαντικό μνημείο του αρχείου του: ο ογκώδης τόμος των αποκομμάτων του ελληνικού και διεθνούς τύπου, που ο Σπ. Μαρινάτος συστηματικά και με επιμέλεια συνέλεγε επί μισόν αιώνα (1924-1974) και τα οποία κυρίως αναφέρονται στο αρχαιολογικό και επιστημονικό του έργο. Ωστόσο, το πιο ενδιαφέρον τμήμα του αρχείου αυτού περιλαμβάνει επιστολές, επιφυλλίδες και άλλα δημοσιεύματα, στα οποία ο Έφορος Αρχαιοτήτων Κρήτης και Διευθυντής του Μουσείου Ηρακλείου, Καθηγητής Πανεπιστημίου και Πρύτανης, Γενικός Επιθεωρητής Αρχαιοτήτων και Ακαδημαϊκός, παίρνει θέση για σημαντικά επιστημονικά, κοινωνικά και πολιτικά θέματα της χώρας, ακόμα και για τις διμερείς σχέσεις της μεταξικής Ελλάδας με την Τουρκία, με αφορμή το Διεθνές Συνέδριο της Άγκυρας, στο οποίο καλείται επίσημα από τον Κεμάλ Ατατούρκ (1937).

Ήδη από τα νεανικά του χρόνια, στον τοπικό τύπο του Ηρακλείου, ο Σπ. Μαρινάτος –και με την φωτογραφική υποστήριξη της Nelly’s– καθιστά διακριτή την παρουσία του στα κοινά και συνομιλεί σε σταθερή βάση τόσο με το αναγνωστικό κοινό όσο και τους πολιτικούς. Η σχέση αυτή θα συνεχιστεί σταθερά έως τον πολιτικά «ευαίσθητο» Ιούνιο του 1974, οπότε ο ανασκαφέας του Ακρωτηρίου επικολλά τα τελευταία αποκόμματα στο αρχείο του και αναχωρεί για την 7^η ανασκαφική περίοδο στη Θήρα.

Andreas Vlachopoulos
Assistant Professor of Prehistoric Archaeology
University of Ioannina

On the record: Spyridon Marinatos's 50 years in the press

In 2009 during preparations for the transfer of the library of Sp. Marinatos from the 47 Polyla Street residence to Akrotiri, Thera, a remarkable item in his personal archive came to light: a monumental tome of news clippings from the Greek and international press, which Sp. Marinatos collected systematically and meticulously for half a century (1923-1974) and which primarily related to his archaeological opus. Yet the most interesting segment of this collection comprises letters, pamphlets, and other publications that the Ephor of Cretan Antiquities, Director of the Herakleion Museum, University Professor, Provost, General Inspector of Antiquities, and Member of the Greek Academy speaks out about significant scientific, social, and political issues, including even the relations of Metaxas's Greece with Turkey on the occasion of the Ankara International Conference, to which he was officially invited by Mustafa Kemal Atatürk (1937).

Already in his early years, in the local press of Herakleion and aided at times by Nelly's photography, Sp. Marinatos had become a prominent public voice and was conversing regularly in print with both the general readership and the politicians. This relationship lasted uninterrupted until the politically explosive June of 1974, when the excavator of Akrotiri collated the final clippings in his archive and departed for the seventh excavation season at Thera.

Θεόδωρος Ηλιόπουλος
Αρχαιολόγος
Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού

Αρχαιολογικά παραλειπόμενα από την Ανατολική Κρήτη.
Έγγραφα της περιόδου 1931-1944

Παρουσιάζονται 18 έγγραφα προερχόμενα από το παλαιό αρχείο της αρχαιολογικής συλλογής Νεαπόλεως, που φυλάσσεται στην ΚΔ΄ Εφορεία Αρχαιοτήτων Ανατολικής Κρήτης. Τα περισσότερα είναι αλληλογραφία του Εμμανουήλ Μαυροειδή, καθηγητή του Γυμνασίου Νεαπόλεως Λασιθίου και επιμελητή αρχαιοτήτων Ανατολικής Κρήτης από το 1926 έως το 1944, εδρεύοντος στην Νεάπολη, με τον προϊστάμενό του, Έφορο και Διευθυντή του Μουσείου Ηρακλείου από το 1929 έως το 1937 Σπ. Μαρινάτο. Τα δύο κυριότερα θέματα είναι οι γαλλικές ανασκαφές στη Δρήρο και οι αγγλικές στο Λασιθί. Πλην των κανονικών υπηρεσιακών εγγράφων υπάρχουν και ορισμένα ανεπίσημα σημειώματα για εμπιστευτικά θέματα, εφόσον η πάροδος άνω των εβδομήντα ετών δικαιολογεί πια την κυκλοφορήσή τους.

Theodoros Eliopoulos
Archaeologist
Hellenic Ministry of Culture and Tourism

Archaeological *paralipomena* from Eastern Crete.
Documents of the period 1931-1944

In this paper 18 official documents of the period from 1931 to 1944 are presented and commented upon. They are kept in the archive of the *Ephoreia* of Eastern Crete. The majority are correspondence of E. Mavroidis, high-school teacher in Neapolis and *epimeletes* of antiquities for Lasithi from 1926 to 1944, with his director Sp. Marinatos. The most interesting deal with the British excavations in Lasithi and the French ones in Dreros. Apart from official documents proper, some notes of confidential character are also presented, revealing aspects of Marinatos's relations mainly with the British School. They contribute to the study of the archaeological/historical circumstances in Crete in the 1930's, as in them figure some of the main personae of the period, up to the time of the German invasion.

Χρυσάνθος Κανελλόπουλος

Λέκτωρ Κλασικής Αρχαιολογίας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο Μαρινάτος και το Μεσαίο Στενό των Θερμοπυλών

Η τοπογραφία και η αμυντική στρατηγική στο Μεσαίο Στενό των Θερμοπυλών αποτελούν θέμα αντιπαράθεσης μέχρι τις ημέρες μας και μέχρι του βαθμού ώστε ο Lazenby (*CR* 1998) να δηλώσει ότι ‘it will take far better arguments than these to convince me that Leonidas died fighting in a pass that did not exist.’ Αν και οι παλαιότεροι χάρτες του χώρου έχουν λίγη χρησιμότητα μετά τις ανασκαφές του Μαρινάτου το 1939, τα τοπογραφικά στοιχεία που παρουσιάζονται αναλυτικά στην εργασία του (1951) δεν λαμβάνονται όσο θα έπρεπε υπόψη στις μεταγενέστερες δημοσιεύσεις. Εφόσον είναι διαθέσιμοι σε σχετικές ιστορικές μελέτες, οι πρόσφατοι χάρτες του Μεσαίου Στενού –μίας από τις τρεις «πύλες»- και του τείχους των Φωκέων είναι απλά σχηματικοί, εσφαλμένοι ή υπεραπλουστευμένοι, συχνά χωρίς αξία για τον αρχαιολόγο του πεδίου. Στην παρούσα ανακοίνωση εξερευνούνται οι λόγοι που σχετίζονται με αυτήν την παραμέληση του τοπογραφικού του Μαρινάτου και την έλλειψη ακρίβειας. Φαίνεται ότι η τελευταία οφείλεται σε δυσκολία των μελετητών να προσφέρουν οριστική χρονολόγηση του τείχους των Φωκέων και να αναπαραστήσουν τις λεπτομέρειες του στενού. Αφού συμβουλευτήκαμε την παλαιογεωμορφολογική μελέτη από τους Kraft et.al. (*JFA* 1987), ώστε να εξαρτηθούν τα φυσικά στοιχεία από την αρχαία ακτογραμμή, και μετά από πρόχειρη χαρτογράφηση του τοπίου, η κριτική προσέγγιση επαλήθευσε το υπό κλίμακα τοπογραφικό σχέδιο του Μαρινάτου. Αυτό παραμένει η μόνη αποτύπωση των στοιχείων του πεδίου και εφαρμόζεται χωρίς απώλειες στις σύγχρονες δορυφορικές - μη ορθοφωτογραφικές- εικόνες. Η διανοητική ενέργεια που επενδύθηκε για την αναπαράσταση του Ηρόδοτου τα τελευταία 60 χρόνια περιέπλεξε το ζήτημα. Τα σύγχρονα μέσα μας επιστρέφουν για λόγους ασφάλειας στον χάρτη του 1951 με τα στοιχεία της πραγματικότητας. Ο τελευταίος, καθαρός και ορθός, αποτελεί μια αναλλοίωτη αξία ενώ κάθε μεταγενέστερη άποψη φαίνεται μεταβλητή και ανοικτή σε ερμηνείες.

Chrysanthos Kanellopoulos
Lecturer of Classical Archaeology
National and Kapodistrian University of Athens

Marinatos and the Middle Pass of Thermopylae.

The topography and defense tactics at the Middle Pass of Thermopylae have been an issue of debate to our days. Lazenby (*CR* 1998) even stated that ‘it will take far better arguments than these to convince me that Leonidas died fighting in a pass that did not exist.’ After the 1939 excavations by Marinatos the older maps have become obsolete, yet the topographical features as presented analytically in his 1951 work are not taken into consideration in later publications. When available, recent plans of the battlefield, in the Middle Pass - one of the three *pylai*- and the Phocian Wall are too schematic, often with no value to a field archaeologist. The reasons behind this negligence / oversight are being investigated in the paper and it appears that they are mainly due to the difficulty in offering a definitive answer on the date of the Phocian Wall and the complex details of the Pass. After consulting the geomorphological study by Kraft et.al. (*JFA* 1987), in order to relate ancient the sea level, our critical investigation of the landscape around the pass corroborated Marinatos’s to-scale map. This remains the only document with the facts on the ground and is brought to attention afresh on satellite images. A large amount of intellectual energy was spent on Herodotus’ passage through the last 60 years only to complicate matters and return to the hard, pristine, evidence, published in 1951; its faithful reproductions would be more than adequate. Opinions change and remain open to interpretation.

Κώστας Κοπανιάς
Λέκτωρ Προϊστορικής Αρχαιολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η διδασκαλία της αρχαιολογίας της Εγγύς Ανατολής
από τον Σπυρίδωνα Μαρινάτο.

Ο Σπ. Μαρινάτος εισήγαγε την διδασκαλία της αρχαιολογίας της Εγγύς Ανατολής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Θα εξετάσουμε το περιεχόμενο των σχετικών παραδόσεων του, μέσα από τις σημειώσεις και τις εικόνες που χρησιμοποιούσε για τα μαθήματά του, καθώς και τις επαφές και την αλληλογραφία του με σημαίνοντες αρχαιολόγους του εξωτερικού.

Kostas Kopanias
Lecturer of Prehistoric Archaeology
National and Kapodistrian University of Athens

The teaching of the archaeology of the Near East by Spyridon Marinatos.

Spyridon Marinatos introduced the teaching of the archaeology of the Near East in the University of Athens. We shall examine the content of his courses, through the notes and pictures he used, and also his contacts and correspondence with foreign archaeologists.

Γεωργία Κουρτέση-Φιλιππάκη
Επίκουρη Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μελετώντας τα λίθινα στη δεκαετία του 1960: η συμβολή του
Σπυρίδωνος Μαρινάτου

Η δεκαετία του 1960 αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες εποχές ανάπτυξης των προϊστορικών ερευνών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των οποίων άρχισε και η συστηματική μελέτη των λίθινων πελεκημένων εργαλειοτεχνιών. Τόσο κατά τη διάρκεια των νέων ερευνών και ανασκαφών που σηματοδότησαν τη γέννηση της Παλαιολιθικής Αρχαιολογίας στην χώρα όσο και κατά τη δρομολόγηση των μεγάλων ερευνητικών προγραμμάτων με στόχο την ανασκαφή σημαντικών θέσεων της Νεολιθικής εποχής τα λίθινα βρέθηκαν στο επίκεντρο πρωτότυπων και εξειδικευμένων μελετών. Τα αποτελέσματα αυτών των μελετών συνέβαλαν σημαντικά σε μια νέα ευρύτερη προσέγγιση της οργάνωσης και λειτουργίας των προϊστορικών κοινωνιών που έζησαν στον ελλαδικό χώρο φωτίζοντας τις σχέσεις του προϊστορικού ανθρώπου με το περιβάλλον του και τις στρατηγικές εκμετάλλευσης των ζωτικών πόρων, προσδιορίζοντας τα δίκτυα προμήθειας και διακίνησης των πρώτων υλών και τους χώρους επικράτειας, καθιστώντας κατανοητές τις τεχνικές δεξιότητες, τη χωροταξική οργάνωση των οικισμών και τις οικονομικές δραστηριότητες που λάβαιναν χώρα σε αυτούς και τεκμηριώνοντας τις διακοινοτικές ανταλλαγές και σχέσεις σε ένα ευρύτερο γεωγραφικό και πολιτισμικό πλαίσιο.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει μια άγνωστη πλευρά της δραστηριότητας του καθηγητή Σπ. Μαρινάτου, η οποία αφορά τον τρόπο με τον οποίο προσέγγισε, αντιμετώπισε και ερμήνευσε αυτή τη συγκεκριμένη κατηγορία αρχαιολογικού υλικού στα πλαίσια της ευρύτερης προβληματικής που επικρατούσε εκείνη την εποχή, και να υπογραμμίσει την συμβολή του έργου του στη μελέτη των λίθινων στον ελλαδικό χώρο.

Georgia Kourtessi-Philippakis
Assistant Professor of Prehistoric Archaeology
National and Kapodistrian University of Athens

Lithic studies in the 1960s: The contribution of Spyridon Marinatos

The 1960s were one of the most important periods of development of the prehistoric research in Greece. During this decade lithic studies started systematically. By the new researches and excavations which confirmed the rise of the Palaeolithic Archaeology in the country, as well the starting up of the great research programs taking aim the excavation of the major Neolithic sites, chipped stone tools became the subject of scientific specialised studies. The results of these studies have contributed in the overall approach of the organisation and function of prehistoric societies in Greece shedding light to the relation of the prehistoric man with his environment and the strategies used to exploit the vital resources, identifying the supply and distribution networks of the raw materials and the territorial expansion, comprehending the technological skills, the spatial organisation of the settlements and the economic activities and informing us about the intercommunity exchanges and relations in a wider geographical and cultural framework.

The aim of this contribution is to reveal an unknown facet of Professor Sp. Marinatos's activity, to discuss his approaches and interpretations in the framework of the wider issues prevailing at that time and to stress the contribution of his work in the lithic studies in Greece.

Δημήτρης Κυρτάτας
Καθηγητής της Ύστερης Αρχαιότητας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σεισμοί, εκρήξεις και άλλες φυσικές καταστροφές

Θέμα της ανακοίνωσης είναι ο «εκλαϊκευτικός» Σπ. Μαρινάτος. Με αφορμή την παρουσίαση της γνωστής του θεωρίας για την καταστροφή του μινωικού πολιτισμού στον πρώτο τόμο της Επετηρίδας της Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών, ένα επιστημονικό έντυπο ποικίλης ύλης, θα σχολιάσω την προσήλωση του Μαρινάτου σε δημοσιεύσεις με αποδέκτες μη ειδικούς και το ευρύτερο κοινό.

Dimitris Kyrtatas
Professor of Late Antiquity
University of Thessaly

Earthquakes, volcanic eruptions and other natural disasters

The paper deals with Sp. Marinatos as a populariser of scholarly ideas. I shall first consider the publication of his well known eruption theory in a journal addressed to a wider public and then comment upon his steady tendency to contribute papers and articles in non-scholarly magazines and newspapers.

Γιάννος Λώλος
Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

**Από την τελευταία περίοδο της ζωής του Σπυρίδωνος Μαρινάτου:
αναδρομές και επισημάνσεις**

Η ανακοίνωση αναφέρεται στην τελευταία περίοδο της ζωής του Σπ. Μαρινάτου, η οποία αν και σημαδεύεται από την πρωτοπόρο ανασκαφική δράση του στην Θήρα, μετά την Κρητική και Πυλιακή φάση της λαμπρής ερευνητικής του σταδιοδρομίας, συνδέεται και με άλλες σημαντικές, κατά την γνώμη μας, πτυχές της γενικότερης συμβολής του, όπως είναι: Η ίδρυση του περιοδικού Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών, η ανάδειξη της Αρχαιολογίας του πεδίου του Μαραθώνος και η προώθηση του νέου κλάδου της Ενάλιας Αρχαιολογίας στην χώρα μας.

Στην ανακοίνωση, πέρα από την δέουσα προβολή της δραστηριότητάς του στους παραπάνω τομείς, συνυφαίνονται αναμνήσεις και βιώματα του συγγραφέα από την γνωριμία του με τον Σπ. Μαρινάτο (ως νεαρού μαθητή), επίσης μαρτυρίες συγχρόνων του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, αλλά και νεωτέρων αρχαιολόγων και ερευνητών, που μπορούν να συμβάλουν στην ανάκτηση, με την παρέλευση 40 σχεδόν ετών από τον θάνατό του, μίας πληρέστερης εικόνας για την στάση του απέναντι στην επιστήμη και στην ζωή.

Yiannos Lolos
Professor of Prehistoric Archaeology
University of Ioannina

**From the last period of Spyridon Marinatos's life: recollections and
assessments**

This communication concerns the last period of Sp. Marinatos's life. This period is marked by his pioneering excavation work at Thera, after the Cretan and Pylian phases in his brilliant research career, but is also connected with other important facets of his wider contribution such as: the foundation of the periodical Athens Annals of Archaeology, the advancement of the Archaeology of the Marathon plain and the promotion of Underwater Archaeology in Greece. His activities in these fields are duly highlighted.

In this communication are intermingled the author's recollections from his acquaintance with Sp. Marinatos, as a young student, in the early 1970s, also testimonies by his contemporaries at the University of Athens and by younger archaeologists and researchers, all helping us to proceed now, almost 40 years after his death, with a fuller assessment of his personality and attitude towards Archaeology and life.

Ελένη Μαντζουράνη
Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

**Ένα πορτραίτο του Μαρινάτου:
η ιδιαίτερη ματιά της Elizabeth Humlin Hunt**

Τον Σεπτέμβριο του 1939 ο Σπ. Μαρινάτος ταξίδεψε στην Αμερική με το υπερωκεάνιο Saturna. Μετά από σειρά διαλέξεων σε διάφορα πανεπιστήμια επέστρεψε στην Ελλάδα τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου. Πριν το ταξίδι του, η Elizabeth Humlin Hunt, φίλη του και αρχαιολόγος που είχε συμμετάσχει στην ανασκαφή των Θερμοπυλών, του ταχυδρόμησε ένα λεύκωμα. Το ταξίδι της επιστροφής του συντρόφεψε ένα δεύτερο λεύκωμα, επίσης δημιούργημα της Elizabeth Humlin Hunt. Μέσα από τα δύο ιδιότυπα αυτά λευκώματα, τα οποία ευγενικά μου παραχώρησε η φίλη και συνάδελφος Ναννώ Μαρινάτου, αναδεικνύονται πλευρές του χαρακτήρα και της προσωπικότητας του Σπ. Μαρινάτου σε ένα κομβικό σημείο της καριέρας και της ζωής του, μόλις ένα χρόνο πριν την έναρξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Eleni Mantzourani
Professor of Prehistoric Archaeology
National and Kapodistrian University of Athens

A portrait of Marinatos: the unusual view of Elizabeth Humlin Hunt

In September 1939 Sp. Marinatos traveled to America on the transoceanic ship Saturna. After a series of lectures in various universities he returned to Greece in November of the same year. Before his trip, Elizabeth Humlin Hunt, his friend and archaeologist who had participated in his excavation at Thermopylae, mailed him a scrapbook. His return trip was accompanied by a second scrapbook, also made by Elizabeth Humlin Hunt. These two unique scrapbooks, which Nanno Marinatos, my friend and colleague, kindly provided, display aspects of Sp. Marinatos's character and personality, at a key-point of his career and life, just one year before the outbreak of World War II.

Ναννώ Μαρινάτου
Professor of Classics
University of Illinois at Chicago

Μινωικοί συμπολίτες: Sir Arthur Evans και Σπυρίδων Μαρινάτος

Ο Σπυρίδων Μαρινάτος και ο Sir Arthur Evans γνωρίστηκαν το 1926 και έμειναν σε επαφή μέχρι τον θάνατο του Evans, το 1941. Ο Σπ. Μαρινάτος παρακολούθησε τις αναστηλώσεις στην Κνωσό και έμαθε να εκτιμά τους λόγους που οδήγησαν στην ανασύσταση των μνημείων. Οι δύο άνδρες ανέπτυξαν στενή ψυχική σύνδεση κυρίως επειδή είχαν παρόμοιες αρχές. Η σχέση τους αναλύεται με βάση βιογραφικά στοιχεία και δημοσιεύματα που βοηθούν στην κατανόησή της και της ψυχογραφίας, των ιδεών και των αρχών του Σπ. Μαρινάτου.

Τελικά ο Σπ. Μαρινάτος παρ' όλη την φαινομενική παντοδυναμία του ήταν εκτός τόπου και χρόνου την δεκαετία του εξήντα. Ήταν μάλλον άνθρωπος του 19^{ου} αιώνα. Ο ίδιος αποκάλεσε το εαυτό του «Πολίτη του Μίνωος» .

Nanno Marinatos
Professor of Classics,
University of Illinois at Chicago

Minoan co-citizens: Sir Arthur Evans and Spyridon Marinatos

Spyridon Marinatos met Sir Arthur Evans in 1926 and stayed in touch with him until almost the latter's death, in 1941. Sp. Marinatos followed his excavations and restorations at Knossos (of which he approved) and absorbed Evans' special understanding of Minoan civilization as a 'high culture.'

Their relationship will be here analyzed on the basis of written documents and will result in a psycho-biographical sketch of Sp. Marinatos's character. He and Evans had similar tempers but also shared the same general principles which formed the basis of their relationship.

Χρήστος Μπουλώτης
Αρχαιολόγος-Ερευνητής
Ακαδημία Αθηνών

Λόγος και εικόνα στα ερμηνευτικά πεδία του Σπ. Μαρινάτου

Επισκοπώντας το πολύπτυχο συγγραφικό έργο του Σπ. Μαρινάτου, θα σταθώ επιλεκτικά σε κάποια άρθρα του που αποκαλύπτουν, από ερμηνευτική άποψη, το μέτρο της διεισδυτικής ματιάς του, της βαθιάς αρχαιογνωσίας του, της ιστορικής προσέγγισης των μεγάλων αρχαιολογικών «γεγονότων» και των επιμέρους ευρημάτων, αλλά και της ιδιαίτερης σχέσης του με τη φύση. Ως ανήσυχο πνεύμα, ο Σπ. Μαρινάτος αναζητούσε την αρχαιολογική αλήθεια, προβαίνοντας ακόμη και σε τολμηρές υποθέσεις.

Christos Boulotis
Archaeologist-Researcher
Academy of Athens

Word and image in Sp. Marinatos's fields of interpretation

Overviewing the multifaceted work of Sp. Marinatos, I shall selectively focus on several of his articles, which, from an interpretative point of view, unveil his penetrating sight, his profound knowledge of the ancient world, his historical approach to the 'great' archaeological events and isolated finds, but also his particular relationship with nature. As an inquisitive mind, Sp. Marinatos was always seeking the archaeological truth, even by proposing bold hypotheses.

Όλγα Παλαγγιά

Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

**Ο Σπυρίδων Μαρινάτος και η επιστροφή διαρπαγείσων αρχαιοτήτων από την
Αυστρία και την Ιταλία στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο**

Το καλοκαίρι του 1948 το ελληνικό κράτος επέλεξε τον Σπυρίδωνα Μαρινάτο, καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, ως εντεταλμένο να επαναπατρίσει ένα μεγάλο αριθμό αρχαιοτήτων που είχαν φυγαδευθεί στην Αυστρία, τη Γερμανία και την Ιταλία κατά την διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Επειδή η μετάβασή του σε χώρες που τελούσαν υπό συμμαχική κατοχή ήταν δυνατή μόνον αν ανήκε στη δύναμη του συμμαχικού στρατού, του απονεμήθηκε ο βαθμός του ταγματάρχη. Το Υπουργείο Παιδείας χρηματοδότησε την παραμονή του επί δύο μήνες στην Αυστρία και την Ιταλία από την 16η Μαΐου έως την 28η Ιουλίου 1948, από όπου έστειλε πίσω στην Κρήτη και τη Ρόδο πολλά κιβώτια με αρχαιότητες. Η μετάβασή του στο Βερολίνο τελικώς δεν πραγματοποιήθηκε για διάφορους λόγους.

Η παρούσα ανακοίνωση φωτίζει μία σχετικά άγνωστη πτυχή της προσφοράς του Σπ. Μαρινάτου στην ελληνική αρχαιολογία μετά από έρευνα στα Αρχεία της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και της οικογένειας Μαρινάτου.

Olga Palaggia

Professor of Classical Archaeology

National and Kapodistrian University of Athens

**Spyridon Marinatos and the restitution of antiquities removed to Austria
and Italy during World War II**

In summer 1948 Spyridon Marinatos, professor at the University of Athens, was appointed special envoy of the Greek government. His mission was the repatriation of Greek antiquities removed to Austria, Germany and Italy during World War II. He was recruited into the Greek army with the rank of major because at that point he could travel to countries occupied by the allies only as a member of the armed forces. The Greek Ministry of Education sponsored his trip to Austria and Italy which lasted from 16 May to 28 July, 1948. He was able to send back to Greece several boxes of antiquities that had been removed from Crete and Rhodes. His anticipated trip to Berlin was never realized.

This paper sheds light on one of Sp. Marinatos's hitherto scarcely known missions in the service of Greek archaeology, based on research conducted in the archives of the Greek antiquities service and the Marinatos family.

Κλαίρη Παλυβού

Καθηγήτρια Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

**Σπυρίδων Μαρινάτος: η μέριμνα για την προστασία των μνημείων της
αρχαιότητας μέσα από την εμπειρία του Ακρωτηρίου Θήρας**

Η ανασκαφή που ξεκίνησε στο Ακρωτήρι Θήρας το 1967 από τον Σπ. Μαρινάτο έφερε στο φως μία μοναδική στο είδος της πολιτεία της Ύστερης Εποχής του Χαλκού: μοναδική τόσο για την ποιότητα της αρχιτεκτονικής της όσο και για την εξαιρετική διατήρηση διώροφων και τριώροφων κτηρίων. Οι συνθήκες της συγκεκριμένης ανασκαφής επέβαλαν από την αρχή την ανάγκη λήψης άμεσων μέτρων προστασίας των ερειπίων αλλά και την προσαρμογή των γνωστών ανασκαφικών μεθόδων στα δεδομένα του ιδιαίτερου αυτού χώρου. Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετώπισε ο Σπ. Μαρινάτος τις προκλήσεις αυτές, την περίοδο 1967-1974, δείχνει όχι μόνο την υπευθυνότητα αλλά και την ευρηματικότητα του ανασκαφέα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η θεώρηση των επεμβάσεων αυτών μέσα στο γενικότερο πλαίσιο, δεοντολογικό και τεχνολογικό, που χαρακτήριζε την περίοδο εκείνη την μέριμνα των αρχαιοτήτων, λίγα μόλις χρόνια μετά την υπογραφή της Χάρτας της Βενετίας το 1964 και στον απόηχο των επεμβάσεων του Arthur Evans στα μνημεία της Κνωσού. Δεδομένης της θεσμικής θέσης του Σπ. Μαρινάτου την περίοδο εκείνη, ως Διευθυντή Αρχαιοτήτων, έχει ενδιαφέρον να διερευνήσει κανείς και τις γενικότερες επιπτώσεις που είχε ενδεχομένως η εμπειρία του Σπ. Μαρινάτου από το Ακρωτήρι στην διαχείριση της προστασίας και ανάδειξης των αρχαιοτήτων στην μεταπολεμική Ελλάδα.

Clairy Palyvou
Professor of the History of Architecture
Aristotle University of Thessaloniki

Spyridon Marinatos: the provision for the protection of ancient monuments through the experience from Akrotiri, Thera

The excavation that begun in 1967 by Sp. Marinatos at Akrotiri, Thera brought to light a Late Bronze Age settlement unique in more than one way: in the high quality of its architecture as well as in the excellent preservation of two and three story buildings. The conditions of this dig imposed from the very beginning the need to take immediate measures for the protection of the ruins as well as the need to adjust the standard excavation methods to the peculiarities of the site. The manner in which Sp. Marinatos dealt with these challenges, during the period 1967-1974, speaks of his high sense of responsibility as well as of his ingenuity.

His work at Akrotiri will be examined within the broader framework, ethical and technical, that governed the protection of ancient monuments at that time, just a few years after the ratification of the Venice Chart in 1964 and in the reverberation of Arthur Evans's 'reconstitutions' at Knossos. In the light of the institutional position that Sp. Marinatos held those years, as Director of Antiquities, it is also interesting to explore the possible consequences of the Akrotiri experience in the management of archaeological sites in Greece after the 2nd World War.

Γιάννης Παπαδάτος

Λέκτωρ Προϊστορικής Αρχαιολογίας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

**Προανακτορικά νεκροταφεία θολωτών τάφων στη βόρεια και ανατολική
Κρήτη: παλαιά προβλήματα και νέα δεδομένα**

Την περίοδο 1926-1930, λίγα χρόνια μετά την ανασκαφή και τη δημοσίευση των θολωτών τάφων της Μεσαράς από τον Στ. Ξανθουδίδη, ο Σπ. Μαρινάτος ανέσκαψε τους πρώτους προανακτορικούς θολωτούς τάφους εκτός Μεσαράς, στο Βωρού και στο Κράσι. Με τη δημοσίευση αυτών των τάφων ο Μαρινάτος όχι μόνο συμπλήρωσε την εργασία του Ξανθουδίδη αλλά και έθεσε για πρώτη φορά μία σειρά από σημαντικά θέματα που σχετίζονταν με τα ταφικά έθιμα, τη διάδοση του τύπου του θολωτού τάφου στην Κρήτη και τις σχέσεις με τον Κυκλαδικό κόσμο. Από τότε, και παρά το μεγάλο αριθμό αρχαιολογικών ερευνών, ο αριθμός των νεκροταφείων με θολωτούς τάφους εκτός Μεσαράς παρέμενε εξαιρετικά περιορισμένος. Με βάση τα αποτελέσματα της πρόσφατης μελέτης μας πάνω στο Θολωτό Γ στο Φουρνί Αρχανών, και των ανασκαφών στους θολωτούς τάφους στο Λιβάρι και τη Μεσόραχη Λασιθίου θα επιχειρήσουμε μία επαναπροσέγγιση των ζητημάτων που τέθηκαν από το Μαρινάτο και εξακολουθούν να αποτελούν καίρια προβλήματα για τη μελέτη της Προανακτορικής Κρήτης.

Yiannis Papadatos
Lecturer of Prehistoric Archaeology
National and Kapodistrian University of Athens

**Prepalatial tholos cemeteries in north and east Crete:
old problems - new evidence**

Between the years 1926-1930, a little after the excavation and publication of the tholos tombs of Mesara by S. Xanthoudides, Sp. Marinatos excavated the first Prepalatial tholos tombs *outside* the Mesara, at Vorou and Kراسi. Their publication by Marinatos not only complemented Xanthoudides' work but also tackled for the first time issues such as mortuary practices, the distribution of tholos tombs, and the relations between Crete and the Cyclades. Since then, and despite the numerous archaeological investigations across the island, the number of tholos cemeteries outside the Mesara remains rather limited. On the basis of the results of our recent study on Tholos Tomb Γ at Phourni, Archanes, and the excavations of the Tholos Tombs at Livari and Messorachi, Lasithi, we will attempt to revisit these issues first discussed by Marinatos, which remain central in the study of Prepalatial Crete.

Λευτέρης Πλάτων

Επίκουρος Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ήταν οι Θηραίοι κεραμείς οι πρωτοπόροι δημιουργοί του κορμού του μινωικού ΥΜΙΒ σχηματολογίου; Παρατηρήσεις στην τυπολογία των πήλινων αγγείων από τον ΥΚΙ/ΥΜΙΑ οικισμό του Ακρωτηρίου

Ο Σπυρίδων Μαρινάτος, από το ξεκίνημα των ερευνών του στη Θήρα, απέδωσε τη μινωική κεραμική του στρώματος ηφαιστειακής καταστροφής του Ακρωτηρίου στην ΥΜΙΑ περίοδο της κρητικής χρονολογικής ακολουθίας. Το γεγονός αυτό απέκτησε τεράστια σημασία στη συζήτηση που ακολούθησε, σχετικά με τις συνέπειες της ηφαιστειακής έκρηξης στην Κρήτη. Η προταθείσα, από τον ίδιο το Σπ. Μαρινάτο, σύνδεση της ηφαιστειακής καταστροφής του Ακρωτηρίου με εκείνη του συνόλου των μινωικών κέντρων γρήγορα ήρθε στο στόχαστρο των ειδικών περί τη μινωική κεραμική, οι οποίοι προσπάθησαν να δείξουν πως, τυπολογικά και τεχνοτροπικά, τα μινωικά και μινωίζοντα πήλινα αγγεία που βρέθηκαν στο θηραϊκό οικισμό είναι πρωιμότερα εκείνων που αντιπροσωπεύονται στα στρώματα καταστροφής της Κρήτης.

Οι πρώτες, όμως, συγκρίσεις των κεραμικών της Θήρας με εκείνα της Κρήτης έχουν σήμερα μειωμένη αξία, αφού τα ανασκαφικά συμφραζόμενα πολλών από τα κρητικά παράλληλα, που χρησιμοποιήθηκαν τότε, ήταν ακόμα αδημοσίευτα και, ως εκ τούτου, τα τελευταία δεν ήταν με ασφάλεια χρονολογημένα. Το γεγονός αυτό οδήγησε, πιο πρόσφατα, σε μία προσπάθεια επιλεκτικής δημοσίευσης κάποιων κρητικών συνόλων, τα οποία, σύμφωνα με τους μελετητές που τα παρουσίασαν, αντιπροσωπεύουν τον ίδιο χρονικό ορίζοντα με εκείνον της θηραϊκής ηφαιστειακής καταστροφής. Έτσι, τα τελευταία χρόνια, έχουν δημοσιευθεί με λεπτομέρειες κεραμικά σύνολα από την Κνωσό, τα Μάλια, το Παλαίκαστρο, τη Ζάκρο και τον Κομμό, τα οποία, όλα, αποδόθηκαν στο τέλος της ΥΜΙΑ περιόδου, εξισούμενα έτσι χρονικά με το σύνολο του Ακρωτηρίου.

Μία ματιά, όμως, στην τυπολογία που αντιπροσωπεύεται στο υλικό από τη Θήρα αναδεικνύει ένα παράδοξο φαινόμενο: πολλοί από τους τύπους (ή τις ιδιαίτερες παραλλαγές τους) που εμφανίζονται εκεί, απουσιάζουν παντελώς από τα θεωρούμενα ως ΥΜΙΑ σύνολα της Κρήτης, απαντώντας, αντίθετα, στο ΥΜΙΒ σχηματολόγιο. Η

παρατήρηση αυτή οδηγεί σε δύο πιθανότητες: ή η ηφαιστειακή καταστροφή συνέβη μετά το τέλος της φάσης που χαρακτηρίζεται στην Κρήτη ως ΥΜΙΑ, ή οι Θηραίοι κεραμείς υπήρξαν οι πρωτοπόροι δημιουργοί του κορμού του μινωικού ΥΜΙΒ σχηματολογίου.

Lefteris Platon

Assistant Professor of Prehistoric Archaeology

National and Kapodistrian University of Athens

**Were the Theran potters the pioneer creators for the ‘body’ of the shape
repertory of the LMIB vessels? Some observations on the typology of the pottery
from the LCI/LMIA settlement at Akrotiri**

From the beginning of his research at Thera, Spyridon Marinatos attributed the Minoan pottery found in the volcanic destruction level at Akrotiti to the LMIA phase of the Cretan chronological sequence. This fact gained a great importance in the discussion which followed on the possible consequences of the volcanic explosion in Crete. The proposed, by Sp. Marinatos himself, close connection between the volcanic destruction of Akrotiri and that of the Minoan centres soon came under the probe of the Minoan pottery specialists, who tried to show that, at least regarding typology and style, the Minoan and Minoanised ceramic vessels found in the Theran settlement were earlier than those represented in the destruction layers of Crete.

Nevertheless, these early comparisons between the ceramic finds of Thera and those of Crete have a reduced value today, since the contexts for many of the Cretan parallels used were unpublished in that moment and, consequently, the latter were not safely dated. This led to a recent attempt of a selective publication of some specific Cretan pottery assemblages, which, according to the scholars studying them, represent the same chronological horizon with that of the Theran volcanic destruction. So, a number of assemblages from Knossos, Malia, Palaikastro, Zakros and Kommos have been presented in detail now and attributed to the end of the LMIA period; namely their date has been equated to that of the pottery assemblage of Akrotiri.

However, a look at the typology represented in the Theran material declares a rather paradox phenomenon: several of the forms (or of their specific varieties) appearing in it are completely absent from the considered as LMIA assemblages of Crete, occurring on the contrary in the LMIB typology. This last observation leads to two different hypotheses: either the volcanic destruction happened after the end of the LMIA period for Crete, or the Theran potters were actually the pioneer creators for the ‘body’ of the LMIB vessels’ shape repertory.

Νάγια Πολυχρονάκου-Σγουρίτσα
Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σπ. Μαρινάτος. Η παρουσία του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1939 – 1968)

Εξετάζεται μέσα από το υλικό του αρχείου του Πανεπιστημίου (συνεδριάσεις της Σχολής, συμμετοχή σε εκλογές, ανάληψη διοικητικών θέσεων, επιλογή θεμάτων διδασκαλίας κ.ά.) η παρουσία του Σπ. Μαρινάτου στα δρώμενα του Πανεπιστημίου Αθηνών και ειδικότερα της Φιλοσοφικής Σχολής.

Nagia Polychronakou-Sgouritsa
Professor of Prehistoric Archaeology
National and Kapodistrian University of Athens

Sp. Marinatos. His presence at the University of Athens (1939 – 1968)

The multifarious duties of Professor Sp. Marinatos in the University of Athens are examined and discussed, as they come from several documents in the archives of the University of Athens. They concern mainly his activity as teacher and colleague and his administrative capacity in the University, in general, and particularly in the School of Philosophy.

Χαρά Τζαβέλλα-Evjen
Ομότιμη Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας
University at Colorado at Boulder

Έργα και Ημέρες: ανασκαφές με τον Μαρινάτο

Εξετάζονται σχετικά μεταξύ τους βιογραφικά επεισόδια με τον Σπ. Μαρινάτο από τις ανασκαφές στην Περιστεριά Μεσσηνίας ως υπόβαθρο για ένα ψυχογράφημά του. Οι αναμνήσεις αυτές από την εργασία μου με τον Σπ. Μαρινάτο δεν αποτελούν ημερολόγια από τις ανασκαφές και τα ιδιαίτερα γνωστά επιτεύγματά του, αλλά είναι μάλλον λίγα συμβάντα τα οποία δείχνουν την πολυσχιδή του προσωπικότητα. Μπορούσε να είναι ένας παθιασμένος δάσκαλος, ο πλέον ευχάριστος οικοδεσπότης για τους φιλοξενούμενούς του, αλλά και οξύς, ευέξαπτος και ασυμβίβαστος με τα σημεία ανεπάρκειας των συνεργατών του. Πάνω από όλα, διέθετε μία πανταχού παρούσα οξύνοια και ένα ιδιαίτερο χιούμορ το οποίο συχνά προέκυπτε εκ του μηδενός.

Hara Tzavella-Evjen
Professor Emerita of Classical Archaeology
University at Colorado at Boulder

Works and Days: excavations with Marinatos

Episodes from my life with Marinatos during the excavations at Peristeria, Messenia are related and they form a basis of a psychological sketch of the man. These memories from working with Sp. Marinatos are not 'diarist' of his excavations and his well-known achievements, but rather they are a few events which characterize his multi-faceted personality. He could be a passionate teacher, a most pleasant host with his visitors, or fiercely excitable and uncompromising with the inadequacies of the people he was working with. In all the above, there was an ever present sharp wit and idiosyncratic humor which often was self-inflicted.

Γιώργος Τζωράκης

Αρχαιολόγος

Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού

Ο Σπυρίδων Μαρινάτος στην Κρήτη του Μεσοπολέμου: από τον σεισμό του 1926 στο νεωτερικό Μουσείο του Π. Καραντινού

Ο Σπυρίδων Μαρινάτος τοποθετήθηκε στην Κρήτη το 1924 και μέχρι το 1925 εξελίχθηκε στη θέση του Εφόρου Αρχαιοτήτων. Στην πόλη του Ηρακλείου, στην ίδια θέση που βρίσκεται και σήμερα, λειτουργούσε ήδη το Αρχαιολογικό Μουσείο, τη διεύθυνση του οποίου ανέλαβε ο Μαρινάτος το 1928, ύστερα από τον ξαφνικό θάνατο του Ξανθουδίδη. Επρόκειτο για ένα κτηριακό συγκρότημα, του οποίου ο αρχικός πυρήνας είχε χτιστεί το 1905 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Δ. Κυριακού και επεκτάθηκε δύο φορές, το 1915 και στις αρχές της δεκαετίας του '30.

Τα χρόνια της παρουσίας του στην Κρήτη ο Μαρινάτος είχε την ατυχία να βιώσει και τους τρεις μεγάλους σεισμούς που έπληξαν το Ηράκλειο και το Μουσείο του, το 1926, το 1930 και το 1935. Από την χαρακτηριστικά γλαφυρή υπηρεσιακή αλληλογραφία αλλά και τις αντίστοιχες παρεμβάσεις του Μαρινάτου στον τοπικό και αθηναϊκό τύπο, αναδεικνύεται το μέγεθος των επιπτώσεων των σεισμών στις αρχαιότητες και στο ίδιο το Μουσείο, καθώς και οι αγωνιώδεις προσπάθειες που κατέβαλλε κάθε φορά, για την αποκατάστασή τους, σε συνδυασμό με τη μέριμνα που λάμβανε για την πρόληψη περαιτέρω καταστροφών στους θησαυρούς, που στέγαζε το εξαρχής προβληματικό, αλλά και πολύπαθο κτήριο του Μουσείου Ηρακλείου.

Διαπιστώνεται με τον πλέον ευδιάκριτο τρόπο πως, ήδη από τον σεισμό του 1926, ο Μαρινάτος είχε πεισθεί για την ακαταλληλότητα του παλιού τετραώροφου Μουσείου και τη ματαιότητα των κατά καιρούς επεκτάσεων και επισκευών, και μελετούσε το ενδεχόμενο της ανέγερσης σύγχρονου, ενιαίου και απόλυτα αντισεισμικού οικοδομήματος. Φωτίζεται, παράλληλα, ο πρωταγωνιστικός ρόλος του Μαρινάτου στη δημιουργία του νέου Μουσείου Ηρακλείου, καθώς εκτός από τη συμμετοχή του στο σχεδιασμό, αναδεικνύονται οι πολύχρονες προσπάθειες του, αφενός, να πείσει την κεντρική διοίκηση για την αναγκαιότητα ενός νέου μουσείου και, αφετέρου, να κάμψει τις αντιδράσεις μίας σημαντικής μερίδας της τοπικής κοινωνίας και του τύπου, η οποία αντιτάχθηκε σθεναρά και πολέμησε σκληρά τον

Μαρινάτο, ακόμα και μετά την έναρξη των εργασιών για την ανέγερση του υφιστάμενου και σήμερα Μουσείου, που σχεδίασε ο Π. Καραντινός.

Giorgos Tzorakis

Archaeologist

Hellenic Ministry of Culture and Tourism

Spyridon Marinatos in Crete during the Interwar period: from the earthquake of 1926 to the modernist Museum of P. Karantinos

Spyridon Marinatos took up his post in Crete in 1924, eventually moving up to the position of Ephor of Antiquities in 1925. In 1928, after the sudden death of Xanthoudides, Marinatos undertook the direction of Archaeological Museum of Herakleion located in the same position as today. The original core was built in 1905 by the architect D. Kyriakou and expanded first in 1915 and second in the early 1930s.

During his years in Crete, Sp. Marinatos had the misfortune to experience all three major earthquakes, which struck the Herakleion Museum, in 1926, 1930 and 1935.

His elegant official correspondence and his interventions in the local and Athenian press bring into focus the impact of the earthquakes on antiquities and the Museum itself. They also reveal the agonised efforts of Sp. Marinatos to alert the authorities and his concern to prevent further damages to the treasures housed in the outset problematic, but much afflicted building of the Museum of Herakleion.

Sp. Marinatos was convinced of the inadequacy of the old four-storey Museum and the futility of repairs since the earthquake of 1926. He opted instead for a modern, integrated and fully earthquake resistant construction, designed by P. Karantinos.

The aim of this paper is to illuminate the virtually unknown but leading role of Sp. Marinatos in creating the new Museum of Herakleion. Of great interest are the reactions of the local community and of the press, which strongly opposed and fought hard Sp. Marinatos.